

**ZDROJE MRAVNÍHO
VĚDĚNÍ V OBORU ETIKA
PRO SOCIÁLNÍ PRÁCI**

Tento učební materiál vznikl v rámci projektu *Inovace studijního programu Pastorační a sociální práce ETF UK (CZ.2.17/3.1.00/33279)* spolufinancovaného z prostředků Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hlavního města Prahy.

Evropský sociální fond – Operační program Praha Adaptability
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

ZDROJE MRAVNÍHO VĚDĚNÍ

Pohledy z různých oborů

- Vývojová psychologie
- Legislativa (problém etiky a práva)
- Lidskoprávní přístup (etika a lidská práva)
- Zdravotnictví (medicínská etika, bioetika)
- Náboženství (náboženská/křesťanská etika)
- Sociální práce (kodexy, legislativa, profese)
- Filosofie (etika a meta-etika)

Psychologie morálního vývoje

- Cílem je se seznámit s možnou odpovědí na otázku odkud člověk (dítě, dospělý, já, klient atd.) ví, že je eticky správné, či dobré například mluvit pravdu, nebo nepropít sociální dávku, či neokrást sociální pracovníci?
- Dále postihnout - jak se bude lišit odpověď na tyto otázky z pohledu jiných oborů.
- Vystihnout, v jakém specifickém smyslu na tuto otázku odpovídá psychologie, a jak naopak psychologický přístup tuto otázku řešit nemůže.

Legislativa (etika a právo)

- Zde je nutné se zamyslet nad východiskem pro tvorbu zákonů. Legislativa je výsledkem snahy u ukotvení vybraných zásad jednání, které společnost považuje za tak závažné, že chce jejich dodržování vyžadovat pod pohrůžkou sankcí. Řada těchto zásad je etické povahy. Lze říci, že legislativa je do určité míry kodifikovaný étos společnosti.
- Avšak ne každá eticky významná úvaha je součástí legislativy. Například zákonem stanovený etický soud, že krádež je trestná, je ještě třeba podrobit interpretaci (tzn. právnímu výkladu), než je aplikován na konkrétní příklad.

Legislativa (etika a právo) II.

- Na jeho základě je pak někdo za krádež odsouzen (viz např. Heinzovo dilema - Kohlberg). Platí tedy, že mravní vědění lze opřít o legislativu - že legislativa je zdrojem mravního vědění, avšak do určité míry, neboť i ustanovení zákonů je třeba ještě posuzovat z etického hlediska.
- Může se stát, že některé ustanovení zákona, aplikované na konkrétní příklad, nemusí být eticky správné. Je proto třeba hledat i jiné zdroje mravních norem, než je legislativa. zkoumání obrazného myšlení

Etika a lidská práva

- Lidská práva je třeba chápat jako alternativní vyjádření průsečíků etických kodexů a profesních zásad/principů, jež jsou chápána jako univerzální a komunikovatelné napříč kulturami.
- Předpokladem přístupu je uznání potřeby rovných výchozích podmínek pro člověka z pohledu jeho racionality a jedinečnosti.

Medicína (medicínská etika)

- Zdrojem mravních norem je východisko, které odpovídá cílům lékařské profese - tedy obnova zdraví člověka. Je tedy závislá i na definici zdraví člověka (např. dle WHO - Světové zdravotní organizace) a na způsobech, kterými je lze s pomocí lékařské vědy pomáhat u člověka udržovat.

Náboženství

(náboženská/teologická etika)

- Představuje specifické zdroje mravních norem:
- Bible, Korán či jiné posvátné či klíčové texty; učitelské úřady konkrétních církví, teologická literatura vydávaná církvemi a náboženskými společnostmi, ústní a životní tradice, předávaná společnostmi. Náboženská zkušenost (může být individuální). Zde však je vždy třeba zvážit, nakolik jsou mravní normy, získané z náboženského zdroje, obecně přijatelné a vymahatelné.

Náboženství II.

(náboženská/teologická etika)

- Jako kritérium správnosti norem je proto třeba zapojit i jiné zdroje mravního vědění, zohlednit širší kontext pro jejich posouzení (např. zapojit společenskou diskusi, konfrontovat konkrétní mravní normy s historickou zkušeností, s odbornými grémii atd.).
- Existují zde však paradoxní případy, kdy individuální náboženská zkušenost a etická výzva, která z ní vyplývá, je těžko v širším kontextu přijatelná (např. životy svatých, mučedníků, atd.). Srov., např. příběh Abraháma a Izáka (S.Kierkegaard *Bázeň a chvění*).

Sociální práce

- např. etické kodexy, legislativa, vzdělávací systém, zkušenost z praxí a "napodobování", příklady dobré praxe, založené na přijatelných řešeních etických dilemat, vůbec i pojetí profese sociální práce sebou nese hodnoty a praktiky, které jsou i z hlediska etiky inspirativní (např. snaha o uschopnění klienta, o jeho nezávislost na službě, o nejlepší zájem dítěte...
- Nejedná se však (resp. nemělo by se jednat) o poslední zdroje mravních norem. Je třeba je kombinovat s jinými zdroji mravních norem.

Filosofie (tříbení základů a povahy mravního vědění)

- Zde je otázka postavena v závislosti na tom, jak chápeme filosofii.
- Je-li filosofie nositelem konkrétních (mravních) hodnot, pak lze přímo i z těchto hodnot ve filosofii čerpat inspiraci pro naše mravní vědění.
- V tom pojetí lze například chápat filosofii jako zdroj mravních norem s ohledem na vztah k pravdivosti (je filosofie myslitelná bez toho, že by nárokovala, že "ctí pravdu"?). Lze filosofii chápat jako vědu nemající vztah k (životní) moudrosti? V tomto smyslu je filosofie také zdrojem klíčových mravních norem- vztah k pravdě a vztah k smysluplnému k dobru směřujícímu životu.

Filosofie (tříbení základů a povahy mravního vědění) – II.

- Pokud filosofii chápeme jen instrumentálně, jako nástroj pro zajištění správného uvažování (kriticky zaměřeného), bez jakýchkoliv hodnot, filosofie zůstává pouze pomocnou vědou umožňující hlubší pochopení povahy zdrojů mravního vědění, což je i tak pro etiku přínosem.
- Zde rozlišujeme některé typické způsoby, jakými lze k etice jako způsobu pohledu na hodnocení správnosti jednání vůbec přistupovat. Etika, která se takto nad etikou zamýšlí, se nazývá "metaetika".
- Více o způsobech pochopení etiky jako takové, o povaze našich etických soudů (např. zda jsou kognitivní nebo ne) v prezentaci.